

رابطه چندگانه بین میزان استفاده از فضای مجازی با اختلالات روانی و ارزش‌های اخلاقی دانش‌آموزان متوسطه شهرستان ایزه در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵

جهانبخش اورک^۱ و فریبرز مرادی^۲

۱- استادیار دانشگاه آزاداسلامی واحد ایزه or_k761@yahoo.com

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی دانشگاه آزاداسلامی واحد ایزه f.moradi0018@gmail.com

چکیده

هدف اصلی این پژوهش تعیین رابطه ساده و چندگانه بین میزان استفاده از فضای مجازی با سلامت روان، ارزش‌های اخلاقی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه شهرستان ایزه در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بود. روش کار: روش تحقیق، توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان پسر و دختر سال چهارم متوسطه شهرستان ایزه که ۷۵۰ نفر بودند و نمونه پژوهش بر اساس جدول گرجسی مورگان شامل ۱۰۰ نفر تعیین شد که از روش تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. در این پژوهش از پرسشنامه میزان استفاده از فضای مجازی، پرسشنامه ارزش‌های اخلاقی (۱۳۹۵) و پرسشنامه سلامت عمومی (GHQ) استفاده شد و از روش آماری ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون استفاده شد. یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین میزان استفاده از فضای مجازی با اختلالات روانی $R=0/655$ و $p < 0/001$ و همبستگی بین استفاده از فضای مجازی با ارزش‌های اخلاقی $R=-0/425$ و $p < 0/001$ که در سطح $p < 0/05$ معنی‌دار بودند.

واژه‌های کلیدی: فضای مجازی، اختلالات روانی، ارزش اخلاقی.

مقدمه

ظهور تکنولوژی‌های نوین ارتباطی در عصر حاضر پدیده نوینی تحت عنوان فضای مجازی بوجود آورده است، فضای مجازی به مجموعه‌هایی از ارتباطات درونی انسا نها از طریق رایانه و مسائل مخابراتی، بدون در نظر گرفتن جغرافیای فیزیکی، گفته می‌شود(یل، ۱۳۸۹: ۳۲). امروزه فضای مجازی و شبکه های اجتماعی نظیر لاین، تلگرام، وایبر، تانگو، واتس ، آپ، فیس بوک، توئیتر، کلوب، و فلیکر مورد توجه کاربران اینترنت قرار گرفته و به عنوان بخش جداناپذیر زندگی بیشتر کاربران تبدیل شده است. استفاده مفرط و کنترل نشده زیان های جبران ناپذیری بر زندگی کاربران وارد می آورد همانگونه که لین و تی سای^۱(۲۰۰۲) بیان نموده: از زمانی که اینترنت تبدیل به یک وسیله ارتباطی در دسترس همگان شد به، عنوان ابزاری برای کج روی هم مورد استفاده قرار گرفت. افراد در فضای مجازی به خاطر داشتن ویژگی هایی چون جهانی و فرامرزی بودن، جذابیت و تنوع، آزادی ارتباطات ، گمنامی کاربران ، سهولت و در دسترس بودن، گریز از واقعیت و آرمان گرایی.... بسیار سهل تر از فضای واقعی می توانند مرتکب اعمال انحرافی شوند(لین و تی سای، ۲۰۰۲ : ۴۱۱).

امروزه فضای مجازی بسیاری از کارکردهای آموزشی، اخلاقی و روانی دانش آموزان و خانواده‌ها را دچار اختلال کرده است. از زمانی که اینترنت وارد فضای زندگی انسان شده تا به امروز، علی رغم تمام محاسن و مزایای آن، یکسری دغدغه‌ها و نگرانی‌هایی را بر خانواده‌ها و نهادهای تعلیم و تربیت تحمیل نموده است. از جمله مهمترین این مشکلات ایجاد آسیب‌های اخلاقی، خانوادگی، تحصیلی و از همه مهمتر آسیب های روانی کاربران به خصوص دانش آموان یکی از شایع‌ترین و مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی ناشی از دنیای مجازی است. دنیای مجازی نه تنها سبب تغییر عادت رفتاری دانش آموزان و نوجوانان شده بلکه به طور کلی سطح زندگی و حتی اصول و باورهای اخلاقی را نیز دچار دگرگونی کرده است.

یکی از متغیرهایی که تحت تأثیر فضای مجازی قرار می گیرد ارزش های اخلاقی است. واژه «ارزش در لغت به معنای «قیمت»، «بها»، «ارج»، «برازندگی» و «شایستگی» است(لغت‌نامه دهخدا، ذیل واژه «ارزش») و اخلاق علمی است که از انواع صفات خوب و بد بحث می‌کند صفاتی که با افعال اختیاری انسان مرتبط است به عبارت دیگر اکتساب و یا کنار گذاشتن این صفات به اختیار خود انسان است پس موضوع علم اخلاق صفات فاضله و ردیلت‌هاست از آن جهت که برای انسان قابل اکتساب و قابل اجتناب است(مصباح؛ ۱۳۹۴ : ۱۲۳).

متأسفانه امروزه سایت‌هایی طراح شده‌اند که مسائل غیراخلاقی در قالب تبلیغات و فیلم و حتی بازی‌های رایانه‌ای برای کودکان رواج می‌دهند. یکی دیگر از آثار سوء شبکه‌های مجازی تخریب ارزش های اخلاقی است، تغییرات تکنولوژیکی ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی را تحت تأثیر خود قرار داده است. ورود اینترنت در حوزه خانواده موجب تغییر نظام ارزشی در خانواده‌ها می‌شود. در یک مطالعه تجربی نشان داده شد که استفاده جوانان از اینترنت موجب کاهش ارزش‌های خانواده شده است (زنجانی زاده، ۱۳۸۴ : ۱۴).

همچنین بعضی از شبکه‌های ماهواره‌ای که به طور تخصصی تمام تمرکز خود را بر مقوله ارزش های اخلاقی نهاده است و پیام مشترک برنامه‌های این شبکه‌ها عبارت‌اند از: "ترویج خانواده‌های بی‌سامان ولجام گسیخته در مقابل ساختار خانواده، عادی سازی خیانت همسران به یکدیگر، عادی جلوه‌دادن روابط جنسی دختر و پسر پیش از ازدواج، ترویج فرهنگ با هم‌باشی به جای ازدواج و عادی جلوه‌دادن سقط جنین برای دختران" (شکریگی، ۱۳۹۱ : ۴۵). مطالعات گرینفیلد^۴(۱۹۹۹) به این نتیجه رسید قمار، بازار بورس و سکس مجازی از آن سوء استفاده می‌شود. در این پژوهش، ۴۳ درصد از آزمودنی‌ها، تجربه‌ای از بی‌قید و بندی را گزارش کردند(میر حسینی، ۱۳۸۵ : ۴۹). نتایج پژوهش فرامرزبان، سعید و هاشمی شهناز(۱۳۹۵) ، احمدی و همکاران (۱۳۹۴)، عدلیپور و همکاران(۱۳۹۳)، خدامرادی و همکاران(۱۳۹۳) و علیزاده و ایزدی (۱۳۹۰) نشان دادند بین

1 Cyber space

2 Sunny S.J. Lin & Chin-Chung Tsai

3Moral

4 Greenfield

میزان استفاده از فضای مجازی با ارزش های اخلاقی، اجتماعی، خانوادگی و انحرافات اخلاقی رابطه وجود دارد. الفینستون و نولر (۲۰۱۱) در پژوهشی تحت عنوان "نفوذ فیس بوک و پیامدهای آن" نتایج نشان داد که بین نفوذ فیس بوک و حسادت عاشقانه رابطه وجود دارد.

یکی از متغیرهایی دیگر که تحت تأثیر فضای مجازی قرار می گیرد کاهش سلامت روان و افزایش اختلالات روانی دانش آموزان است. اختلال روانی به گروهی از بیماری ها گفته می شود که با تأثیر بر تفکر و رفتار باعث ایجاد ناراحتی برای فرد مبتلا یا ایجاد ناتوانی در وی می شوند. علت بیماری های روانی به خوبی شناخته نشده است ولی آنچه مسلم است این است که عوامل ژنتیک، استرس های مختلف و نوع تعامل فرد با دیگران در ایجاد یا بروز آنها موثر است (مهرابی زاده ۱۳۸۰ ص ۱۹). بر اساس گزارش سازمان بهداشت جهانی حدود چهارصد و پنجاه میلیون نفر از مردم دنیا از یک بیماری روانی یا رفتاری رنج می برند. مطابق این آمارها از هر سه یا چهار نفر، یک نفر احتمالاً در طول عمر خود به اختلالات روانی دچار می شود و نیاز به درمان دارد (حیدری و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۱۹).

نتایج پژوهش های متعدد نشان داد که استفاده مفرط و کنترل نشده بر سلامت روانی تأثیر می گذارد، بر اساس پژوهش بولو و هاره (۲۰۰۰) تحت عنوان «اینترنت؛ پی آمدهای آن بر سلامت و رفتار» از عوامل زیر به عنوان آسیب هایی که کاربران اینترنت را تهدید می کند، نام برده اند. این عوامل عبارتند از ماهیت سانسور نشده اینترنت و ناتوانی افراد در ارزیابی دقیق اطلاعاتی که با آن مواجه می شوند؛ پی آمدهای منفی دیدن هرزه نگاری ها و محتوای جنسی و غیراخلاقی؛ پی آمدهای تحریک جنسی؛ در این فضای مجازی، این احتمال هست که افراد به طور ناخودآگاه از داده ها و تصویرها تأثیر پذیرند.

این واقعیت در مورد اینترنت غیر قابل انکار است که گاهی این رسانه جدید باعث بروز یک سری پیامدهای روانی برای کاربران می شود. به عنوان مثال اینترنت امروزه بخش بزرگی از زمانی را که می توانیم با خانواده بگذرانیم به خود اختصاص می دهد. مواردی از افسردگی بر اثر استفاده مداوم از اینترنت مشاهده شده که ثابت می کند این افسردگی چیزی بیش از یک فرض است (سورین و تانکارد، ۲۰۰۱: ۳۴). از طرف دیگر سپری شدن اوقات دانش آموزان در فضای مجازی باعث از بین رفتن استعدادها و به هدر رفتن خلاقیت در دانش آموزان می شود. نیل پستمن^۳ جامعه شناسی امریکایی با اشاره به این مطلب، بر بسته شدن زمینه های رشد و پرورش کودکان به واسطه وجود فضای مجازی تأکید می کند: "زمانی که کودک را از جهان کودکی دور می سازیم و زمینه های رشد و پرورش را از او می گیریم و او را به انواع بازی ها و فیلم های رایانه ای و اینترنتی سرگرم می کنیم راه را بر روح لطیف و جسم با نشاط او بسته ایم و آینده هدف مند، خلاق و پربار و تعهد آور را بی چون و چرا از او و از جامعه انسانی گرفته ایم" (طباطبایی، ۱۳۷۸، ص ۱۲). مطالعات لی، پارک و تام^۴ (۲۰۱۵)، روزن و همکاران^۵ (۲۰۱۳)، اخوی (۲۰۱۳)، زهانگ^۶ (۲۰۱۱)، لدمن^۷ و هولتز و همکاران (۲۰۱۰) به نقل از زندوانیان (۱۳۹۲)، چن و پنگ^۸ (۲۰۰۸) و کیم و همکاران (۲۰۰۸)، یولیس و همکارانش (۲۰۰۵)، گریفیت (۲۰۰۳)، گروهل^۹ (۲۰۰۳)، ساندرز (۲۰۰۲)، لی و چونگ^{۱۰} (۲۰۰۲)، کوبی^{۱۱} و همکاران (۲۰۰۱)، اریک (۲۰۰۰) و چو و همکاران^{۱۲} (۲۰۰۰) خاطر نشان کردند که استفاده مفرط از اینترنت، تأثیر سوئی بر بهداشت روانی دانش آموزان و دانشجویان گذاشته است. این محققان هم چنین متذکر شدند افرادی که استفاده مفرط و آسیب

1 Elphinston, R. A., & Noller, P.

2. Sorean & Tankard

3 Postman

4 Lee, S., Park, M., & Tam

5 Rosen, L. D., Whaling, K., Rab, S., Carrier, L. M., Cheever, N. A

6 Sohanak

7 Goldman

8 Chen YF, Peng SS

9 Grouhell

10 Li and Chong

11 Kobi

12 Cho and colleagues

شناسانه از اینترنت داشتند در مقایسه با کسانی که دارای چنین تجربه ای نداشتند، آسیب شناسی و مشکلات روانی بیشتری را نشان دادند. همچنین نتایج پژوهش ابراهیمی (۱۳۹۰)، ناستی زایی (۱۳۸۸)، شعرا (۱۳۸۶)، اسماعیلی (۱۳۸۶)، درگاهی و رضوی (۱۳۸۶)، نشان داد بین میزان زمان استفاده از اینترنت و فضای مجازی با شدت اختلالات روانی ارتباط معناداری وجود دارد.

بنابراین با توجه به مشکلات اخلاقی و روانی که استفاده مفرط از فضای مجازی برای نسل جوان و نوجوان بار می آورد. و در این رابطه آسیب های جدی وجود دارد که ضروری است به ریشه یابی این آسیب های در بین دانش آموزان پرداخته شود. هدف اصلی پژوهشگران آزمون فرضیه های زیر است:

فرضیه ۱- بین میزان استفاده از فضای مجازی با اختلالات روانی دانش آموزان متوسطه شهرستان ایزده رابطه معنادار وجود دارد.

فرضیه ۲- بین میزان استفاده از فضای مجازی با ارزش های اخلاقی دانش آموزان متوسطه شهرستان ایزده رابطه معنادار وجود دارد.

روش پژوهش

روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان پسر و دختر سال چهارم متوسطه شهرستان ایزده که ۷۵۰ نفر بودند و نمونه پژوهش بر اساس جدول گرجسی مورگان شامل ۱۰۰ نفر تعیین شد که با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای انتخاب شد. ضمناً جهت تحلیل داده ها از روش های آماری رگرسیون و ضریب همبستگی ساده پیرسون استفاده شده است. در این پژوهش از پرسشنامه های زیر استفاده شد.

۱- پرسشنامه میزان استفاده از فضای مجازی زندگی دره غربی (۱۳۹۵) استفاده شد. این پرسشنامه شامل ۱۴ سؤال است. نمره گذاری این مقیاس به صورت لیکرت ۵ گزینه ای است. ضریب پایایی پرسشنامه، با روش آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۸ به دست آمد. ۲- پرسشنامه سلامت عمومی فرم ۲۸ ماده ای جهت اندازه گیری اختلالات روانی استفاده شد. ۳- پرسشنامه ارزش های اخلاقی. این پرسشنامه توسط زندگی دره غربی (۱۳۹۵) تدوین گردید، این پرسشنامه شامل ۲۴ سؤال است. نمره گذاری این مقیاس به صورت لیکرت ۵ گزینه ای است. ضریب پایایی پرسشنامه ارزش های اخلاقی به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹، به روش تصدیف ۰/۸۷ و به روش گاتمن ۰/۹۰ به دست آمد.

یافته های پژوهش

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار، متغیرهای پژوهش را در بین دانش آموزان را نشان می دهد.

متغیرها	گروهها	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره
میزان کل استفاده از فضای مجازی	پسر	۵۰	۳۳/۹۰	۱۱/۷۸	۱۱	۵۵
	دختر	۵۰	۳۱/۸۸	۱۱/۰۷	۱۱	۴۸
اختلالات روانی	پسر	۵۰	۳۳/۲۲	۱۳/۲۱	۱۱	۵۶
	دختر	۵۰	۳۱/۵۸	۱۱/۰۷	۱۲	۷۶
ارزش اخلاقی	پسر	۵۰	۷۲/۲۸	۱۰/۷۹	۴۵	۱۰۰
	دختر	۵۰	۷۵/۳۰	۱۵/۵۵	۴۴	۱۰۰

همان گونه که در جدول ۱ مشاهده می شود میانگین میزان استفاده از فضای مجازی دانش آموزان ۳۱/۸۸ و انحراف معیار ۱۱/۰۷ است. این نتایج نشان می دهد که میانگین میزان استفاده از فضای مجازی دانش آموزان پسر بالاتر از میانگین میزان کل استفاده از فضای مجازی دانش آموزان دختر است. میانگین عدم سلامت (اختلالات روانی) دانش آموزان پسر ۳۳/۲۲ و انحراف معیار ۱۳/۲۱ و میانگین عدم سلامت (اختلالات روانی) دانش آموزان دختر ۳۱/۵۸ و انحراف معیار ۱۱/۰۷ است. این

نتایج نشان می‌دهد که میانگین ارزش اخلاقی دانش آموزان دختر ۷۵/۳۰ و انحراف معیار ۱۵/۵۵ است. این نتایج نشان می‌دهد که میانگین ارزش اخلاقی دانش آموزان دختر بالاتر از میانگین ارزش اخلاقی دانش آموزان پسر است.
فرضیه ۱- بین میزان استفاده از فضای مجازی با اختلالات روانی دانش آموزان متوسطه شهرستان ایزه رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ۲ الف خلاصه مدل رگرسیون

متغیر ملاک	متغیرهای پیش بین	ضریب چند متغیری (R)	ضریب تعیین (R ²)	ضریب تعیین تعدیل شده (R ² adj)
اختلالات روانی	استفاده از فضای مجازی استفاده از بازی‌های رایانه ای استفاده از پیامک، چت استفاده از تلگرام، وات ساپ " اینستاگرام، تویتر و فیس بوک	۰/۶۵۴	۰/۴۲۸	۰/۳۸۹

جدول ۲ ب تحلیل واریانس

منبع تغییر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	مقدار f	سطح معناداری
رگرسیون	۶۲۴۲/۴۴	۵	۱۲۴۸/۴۸	۱۴/۰۷	۰/۰۰۱
درون گروهی	۸۳۳۶/۵۵	۹۴	۸۸/۶۸		
کل	۱۴۵۷۹	۹۹	-----		

جدول ۲ ج ضرایب رگرسیون

معنی داری	سطح	مقدار T	ضرایب استاندارد نشده		عرض از مبدا
			ضریب استاندارد	ضریب B	
۰/۰۰۱		۳/۷۳	-----	۲/۸۸	۱۰/۷۸
۰/۰۲		۲/۵۱	۰/۳۲	۰/۴۳	۱/۰۷
۰/۰۸		۱/۷۲	۰/۱۸	۰/۵۵	۰/۹۵
۰/۰۶		-۱/۹۳	۰/۲۵	۰/۶۴	-۱/۲۴
۰/۰۲		۲/۴۱	۰/۳۱	۰/۵۹	۱/۴۲
۰/۰۶		۱/۸۷	۰/۱۹	۰/۴۴	۰/۸۲

همان گونه که در جدول ۲ الف و ب مشاهده می‌شود، تحلیل رگرسیون به روش ورود (inter) نشان می‌دهد همبستگی چند گانه بین متغیر وابسته (اختلالات روانی) و متغیرهای مستقل باقی مانده در رگرسیون استفاده از فضای مجازی، $R = 0.654$ و $p < 0.001$ که در سطح $p < 0.05$ معنی دار است، ضریب تعیین $R^2 = 0.428$ و ضریب تعیین تعدیل شده $R^2_{adj} = 0.389$ است. یعنی از طریق متغیرهای پیش بین می‌توان حدود ۴۳ درصد واریانس متغیر ملاک اختلالات روانی دانش آموزان شهرستان ایزه را پیش بینی کرد. بنابراین فرضیه صفر (H_0) رد و فرضیه ۱ پژوهش (H_1) مورد تأیید قرار می‌گیرد. در عین حال با توجه به نتایج مندرج در جدول ۲ ج، احتمال به دست آمده مربوط به ضرایب رگرسیون نشان می‌دهد. $Y = X^1 + X^2 + X^3 + X^4 + X^5$

$$Y = X_1(0/32) + X_2(0/18) + X_3(-0/25) + X_4(0/31) + X_5(0/19)$$

اختلالات روانی

با توجه به معادله رگرسیون با ضرایب استاندارد فوق، معنویت و سبک زندگی اسلامی اثر مثبتی بر امیدواری معلمان دارد. با هر واحد افزایش استفاده از فضای مجازی، به میزان ۰/۴۳ به اختلالات روانی دانش آموزان افزوده می شود. همچنین این نتایج نشان می دهد در بین متغیرهای پیش بین میزان زمان استفاده از فضای مجازی با ضریب بتا ۰/۳۳ و میزان استفاده از تلگرام و وات ساپ با بتا ۰/۲۵ بهترین پیش بینی کننده برای متغیر ملاک اختلالات روانی می باشد. فرضیه ۱-۱ بین ابعاد میزان استفاده از فضای مجازی با اختلالات روانی دانش آموزان متوسطه شهرستان ایذه رابطه ساده معنادار وجود دارد.

جدول ۳- رابطه بین ابعاد میزان استفاده از فضای مجازی با اختلالات روانی دانش آموزان متوسطه شهرستان ایذه را به روش ضریب همبستگی پیرسون نشان می دهد.

اختلالات روانی دانش آموزان متوسطه شهرستان ایذه			متغیرها
سطح معناداری	ضریب همبستگی	فراوانی	
۰/۰۰۱ p=	۰/۵۷۱	۱۰۰	استفاده از فضای مجازی
۰/۰۰۱ p=	۰/۵۱	۱۰۰	استفاده از بازی های تلفن همراه و رایانه ای
۰/۰۰۱ p=	۰/۴۱	۱۰۰	استفاده از پیامک، چت
۰/۰۰۱	۰/۵۸	۱۰۰	استفاده از تلگرام، وات ساپ
۰/۱۴	۰/۴۵	۱۰۰	استفاده از اینستاگرام، تویتر و فیس بوک
۰/۰۰۱ p=	۰/۵۷	۱۰۰	کل استفاده از فضای مجازی

همان گونه که در جدول ۳ مشاهده می شود، ضریب همبستگی بین تمام ابعاد استفاده از فضای مجازی (میزان استفاده از فضای مجازی با اختلالات روانی دانش آموزان متوسطه شهرستان ایذه رابطه معنادار در سطح $P < 0/05$ وجود دارد. بنابر این فرضیه صفر (H_0) رد و فرضیه ۱-۱ پژوهش (H_1) مورد تأیید قرار می گیرد. فرضیه ۲- بین میزان استفاده از فضای مجازی با ارزش های اخلاقی دانش آموزان متوسطه شهرستان ایذه رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ۴- ضرایب همبستگی چندگانه بین میزان استفاده از فضای مجازی با ارزش های اخلاقی دانش آموزان متوسطه شهرستان ایذه رابطه وجود دارد را با رگرسیون به روش ورود در جدول های ۶ الف تا ۶ ج نشان می دهد.

• **جدول ۴ الف خلاصه مدل رگرسیون**

متغیر ملاک	متغیرهای پیش بین	ضریب چند متغیری (R)	ضریب تعیین (R^2)	ضریب تعیین تعدیل شده (R^2_{adj})
ارزش های اخلاقی	استفاده از فضای مجازی استفاده از بازی های رایانه ای استفاده از پیامک، چت استفاده از تلگرام، وات ساپ " اینستاگرام، تویتر و فیس بوک	-۰/۴۲۵	۰/۱۸	۰/۱۴

جدول ۴ ب تحلیل واریانس

منبع تغیر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار f	سطح معناداری
رگرسیون	۳۲۱۷/۲۳	۵	۶۴۳/۴۵	۴/۱۵	۰/۰۰۲
درون گروهی	۱۴۵۶۹/۳۸	۹۴	۱۵۴/۹۹		
کل	۱۷۷۸۶/۵۹	۹۹	-----		

جدول ۴ ج ضرایب رگرسیون

معنی داری	مقدار T	ضرایب استاندارد نشده		عرض از مبدا
		ضریب B	خطای معیار	
۰/۰۰۱	۲۲/۶۷	-----	۳/۸۱	۸۶/۵۵
۰/۴۳	-۰/۷۸	-۰/۱۲	۰/۵۷	-۰/۴۴
۰/۲۸	-۱/۰۸	-۰/۱۴	۰/۷۳	-۰/۷۹
۰/۴۵	۰/۷۵	۰/۱۲	۰/۸۵	۰/۶۴/۲۴
۰/۶۸	۰/۴۰	-۰/۰۶	۰/۷۸	۰/۳۱
۰/۰۰۲	-۳/۱۳	-۰/۳۸	۰/۵۸	-۱/۸۲

همان گونه که در جدول ۴ الف و ب مشاهده می شود، تحلیل رگرسیون به روش ورود (inter) نشان می دهد همبستگی چند گانه بین متغیر وابسته (اختلالات روانی) و متغیرهای مستقل باقی مانده در رگرسیون (استفاده از فضای مجازی؛ استفاده از بازی های رایانه ای؛ استفاده از پیامک، چت استفاده از تلگرام، وات ساپ و استفاده از اینستاگرام، تویتر و فیس بوک)، $R = -0.425$ و $p < 0.001$ که در سطح $p < 0.05$ معنی دار است، ضریب تعیین $R^2 = 0.18$ و ضریب تعیین تعدیل شده $R^2_{adj} = 0.14$ است. یعنی از طریق متغیرهای پیش بین می توان حدود ۱۸ درصد واریانس متغیر ملاک ارزش های اخلاقی دانش آموزان شهرستان ایزه را پیش بینی کرد. بنابراین فرضیه صفر (H_0) رد و فرضیه ۲ پژوهش (H_1) مورد تأیید قرار می گیرد. در عین حال با توجه به نتایج مندرج در جدول ۴ ج، احتمال به دست آمده مربوط به ضرایب رگرسیون نشان می دهد.

$$Y = X^1 + X^2 + X^3 + X^4 + X^5$$

ارزش های اخلاقی

$$Y = X1(-0/12) + X^2 (-0/14) + X3(0/12) + X4(-0/06) + X5(-0/38)$$

ارزش های اخلاقی

با توجه به معادله رگرسیون با ضرایب استاندارد فوق، استفاده از فضای مجازی اثر منفی بر ارزش های اخلاقی دانش آموزان دارد. با هر واحد افزایش استفاده از فضای مجازی، به میزان ۰/۱۸ از نمره ارزش های اخلاقی دانش آموزان کاسته می شود. همچنین این نتایج نشان می دهد در بین متغیرهای پیش بین میزان زمان استفاده از اینستاگرام، تویتر و فیس بوک با ضریب 0.38 بهترین پیش بینی کننده برای کاهش متغیر ملاک ارزش های اخلاقی می باشند. فرضیه ۲-۱ بین ابعاد میزان استفاده از فضای مجازی با ارزش های اخلاقی دانش آموزان متوسطه شهرستان ایزه رابطه ساده معنادار وجود دارد.

جدول ۵- رابطه بین ابعاد میزان استفاده از فضای مجازی با ارزش های اخلاقی دانش آموزان متوسطه شهرستان ایزه را به روش ضریب همبستگی پیرسون نشان می دهد.

ارزش های اخلاقی دانش آموزان متوسطه شهرستان ایزه			متغیرها
سطح معناداری	ضریب همبستگی	فراوانی	
$p = 0.003$	-۰/۲۶۵	۱۰۰	استفاده از فضای مجازی

استفاده از بازی‌های تلفن همراه و رایانه ای	۱۰۰	-۰/۲۹۳	$p=۰/۰۰۸$
استفاده از پیامک، چت		-۰/۲۱۹	$p=۰/۰۳$
استفاده از واتساپ و تلگرام	۱۰۰	-۰/۲۲۳	
استفاده از اینستاگرام، تویتر و فیس بوک	۱۰۰	-۰/۴۰	$p=۰/۰۲$
کل استفاده از فضای مجازی	۱۰۰	-۰/۲۹۵	$p=۰/۰۰۳$

همان گونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، ضریب همبستگی بین تمام ابعاد استفاده از فضای مجازی (میزان استفاده از فضای مجازی با ارزش‌های اخلاقی روان دانش آموزان متوسطه شهرستان ایزده رابطه منفی معنادار در سطح $P > ۰/۰۵$ وجود دارد، بنابر این فرضیه صفر (H_0) رد و فرضیه ۱-۲ پژوهش (H_1) مورد تأیید قرار می‌گیرد.

نتایج آزمون فرضیه

نتایج آزمون فرضیه ۱ پژوهش نشان داد که استفاده مفرط از فضای مجازی موجب کاهش سلامت روان و افزایش اختلالات روانی می‌شود نتایج به دست آمده از آزمون این فرضیه با پژوهش‌های ابراهیمی (۱۳۹۰)، ناستی زایی (۱۳۸۸)، شعرا (۱۳۸۶)، نادمی (۱۳۸۶)، اسماعیلی (۱۳۸۶)، درگاهی و رضوی (۱۳۸۶)، مطالعات لی، پارک و تام (۲۰۱۵)، روزن و همکاران^۲ (۲۰۱۳)، اخوی (۲۰۱۳)، زهانگ^۳ (۲۰۱۱)، لدمن^۴ و هولتز و همکاران ۲۰۱۰ به نقل از زندوانیان، ۱۳۹۲، چن و پنگ^۵ (۲۰۰۸) و کیم و همکاران (۲۰۰۸)، یلویس و همکارانش (۲۰۰۵)، گریفیت (۲۰۰۳)، گروهل^۶ (۲۰۰۳)، ساندرز (۲۰۰۲)، لی و چونگ^۷ (۲۰۰۲)، کوبی^۸ و همکاران (۲۰۰۱)، اریک (۲۰۰۰)، چو و همکاران^۹ (۲۰۰۰) مشابه و هماهنگ است. بطور کلی این نتایج را می‌توان چنین استنباط کرد که استفاده مفرط از اینترنت، فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی فرد را به صورت کامل از زندگی واقعی و روابط فردی واقعی منزوی می‌سازد و این امر باعث می‌شود فرد زندگی شخصی خود را نادیده گرفته و از آن غفلت نماید. احساسات رو به تزاید افسردگی، نومیدی، سرخوردگی، از خود بیگانگی، گناهکاری، شرمساری و خشم می‌تواند از علایم هشدار دهنده استفاده آسیب‌زا از فضای مجازی باشد. که فرد ممکن است این احساسات را با فضای زندگی اینترنتی و یا زندگی واقعی پیوند دهد و به دوگانگی شخصیتی منجر شود که این مسأله در نوع چگونگی روابط با اعضای خانواده تأثیر می‌گذارد.

نتایج آزمون فرضیه ۲ پژوهش نشان داد که استفاده مفرط از فضای مجازی با کاهش ارزش‌های اخلاقی رابطه دارد نتایج به دست آمده از آزمون این فرضیه با پژوهش‌های شکرپیگی (۱۳۹۱)، سبحانی نژاد (۱۳۸۸)، علیزاده و ایزدی (۱۳۹۰)، یاسمی نژاد، آزادی و امویی (۱۳۹۰)، هاشمی (۱۳۹۰)، زنجانی زاده و جوادی (۱۳۸۴)، آذرنیا (۱۳۸۳)، بولو و هاره (۲۰۰۰) و گرینفیلد (۱۹۹۹) که نشان دادند بین استفاده از فضای مجازی و ارزش‌های اخلاقی و خانوادگی رابطه معکوس وجود دارد مشابه و هماهنگ است (گرینفیلد، ۱۳۸۴). از مهمترین مشکلاتی که اینترنت و فضای مجازی برای دانش آموزان ما داشته این است که از لحاظ فرهنگی محتوای ارائه شده در فضای مجازی با الگوهای فرهنگی و هنجارهای رفتاری جامعه ما تطابق ندارد. در فضای مجازی اعمال کنترل‌های اخلاقی و فرهنگی برای خانواده و نظام تعلیم و تربیت دشوار است. حجم بالای محتوای مستهجن در اینترنت، یکی از معضلات اخلاقی و خانوادگی است. یکی از آسیب‌های شایع شبکه‌های اجتماعی، اشاعه فحشا،

1 Lee, S., Park, M., & Tam

2 Rosen, L. D., Whaling, K., Rab, S., Carrier, L. M., Cheever, N. A

3 Sohanak

4 Goldman

5 Chen YF, Peng SS

6 Grouhell

7 Li and Chong

8 Kobi

9 Cho and colleagues

بی بندوباری اخلاقی و تحریک جنسی است. مارک لاسر معتقد است در حال حاضر، اینترنت به یکی از مهم ترین منابع اشاعهٔ هرزه نگاری تبدیل شده است.

بحث و نتیجه گیری:

بطور کلی نتایج این پژوهش را می توان چنین استنباط و بیان کرد. چون ارتباط از طریق فضای مجازی در سال های اخیر جایگاه قابل توجهی در بین نسل جوان جامعه ما پیدا کرده است. شبکه های اجتماعی در ابعاد مختلف زندگی افراد (فردی و اجتماعی) تأثیر گذارند. استفاده و تکیه بیش از حد به فضای مجازی مشکلات روانی از قبیل تشویش، افسردگی، عدم اعتماد به نفس، اعتیاد اینترنتی، اضطراب، منفی کاری، پنهان کاری، جدایی از جامعه، طلاق عاطفی، شکست های تحصیلی، مشکلات مالی و ... به وجود می آورد. از مهم ترین مشکلات اینترنت و فضای مجازی برای دانش آموزان ما این است که از لحاظ فرهنگی محتوای ارائه شده در فضای مجازی با الگوهای فرهنگی و هنجارهای رفتاری جامعه ما تطابق ندارد. در فضای مجازی اعمال کنترل های اخلاقی برای خانواده و نظام تعلیم و تربیت دشوار است. حجم بالای محتوای مستهجن در اینترنت، یکی از معضلات اخلاقی و خانوادگی است. یکی از آسیب های شایع شبکه های اجتماعی، اشاعه فحشا، بی بندوباری اخلاقی و تحریک جنسی است. مارک لاسر معتقد است در حال حاضر، اینترنت به یکی از مهم ترین منابع اشاعهٔ هرزه نگاری تبدیل شده است.

منابع فارسی:

ابراهیمی، قربانعلی (۱۳۹۰). بررسی جامعه شناختی میزان اعتیاد به اینترنت و همبسته های اجتماعی آن (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد شهر بابل. مجموعه مقالات برگزیده همایش منطقه ای آسیب های اجتماعی نوپدید. دفتر تحقیقات کاربردی و معاونت اجتماعی نیروی انتظامی استان مازندران: ۱۷.

احمدی، مهرناز (۱۳۹۴). رسانه ها تغییر دهندهٔ تصورات: روزنامه ایران.

اسماعیلی، کاظم (۱۳۸۶). رابطه استفاده از اینترنت و وضعیت خلقی دانشجویان اصفهان" پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران

بل، دیوید (۱۳۸۹) درآمدی بر فرهنگ های سایبر. ترجمه مسعود کوثری و حسین حسینی. تهران: انتشارات جامعه شناسان.

حیدری، عباس؛ مشکینی زد، علی و سودمند، پروانه (۱۳۹۳): تحلیل مفهوم انگ (استیگما) بیماری روانی مراقبتهای نوین،

فصلنامه علمی پژوهشی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند دوره ۱۱، شماره ۳

خداامردی، طاهره و سعادت، فرخناز (۱۳۹۳) بررسی تأثیر فضای مجازی بر ارزشهای خانواده در شهر ایلام. فرهنگ ایلام دوره ۱۵ شماره ۴۵.

درگاهی، حسین و رضوی، منصور (۱۳۸۶) اعتیاد به اینترنت در ساکنان منطقه ۲ غرب تهران. فصلنامه پایش، شماره ۶ صص ۲۷۲-۲۶۵

دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۳). لغت نامه، تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، جلد ۲۲.

زنجانی زاده، هما و جوادی، علی محمد، بررسی تأثیر اینترنت بر ارزش های خانواده در بین دانش آموزان دبیرستانی ناحیه ۳

مشهد (در سال ۸۲-۸۳)، مجله جامعه شناسی ایران، علوم اجتماعی، تابستان ۱۳۸۴ - شماره ۲۲ (علمی- پژوهشی).

زندوانیان، احمد و باقری ریحانه (۱۳۹۲) آسیب های فضای مجازی بین دانش آموزان دختر. مجله فرهنگ ادتباطات. سال ۱۴ شماره ۲۳

زندى دره غریبی، تاج محمد (۱۳۹۵) ساخت و اعتباریابی پرسشنامه میزان استفاده از فضای مجازی، پرسشنامه شرکت پژوهشی پژوهشگر گستر.

زندى دره غریبی، تاج محمد (۱۳۹۵) ساخت و اعتباریابی پرسشنامه ارزش های اخلاقی شرکت پژوهشی پژوهشگر گستر.

سورین ورنر، تانکارد جیمز (۱۳۸۲). نظریه های ارتباطات. ترجمه دکتر علیرضا دهقان. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

شعرا، زهرا (اسفند ۱۳۸۷) تعیین اثربخشی اعتیاد به اینترنت در عملکرد تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه شهر شیراز و

ارائه راهکارهایی برای پیشگیری و درمان «، همایش ملی آسیب شناسی روانی و اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

شکریگی، عالیہ. (۱۳۹۱). رسانه، زنان و مناسبات خانواده. نشست انجمن جامعه شناسی ایران. عدلیپور، صمد؛ قاسمی، وحید و میرمحمدتبار، سید احمد (۱۳۹۳). "تأثیر شبکه ی اجتماعی فیسبوک بر هویت فرهنگی جوانان شهر اصفهان"، فصلنامه ی تحقیقات فرهنگی. ایران، دوره ی ۷، شماره ۱
علیزاده، فرشته و ایزدی، حسین. (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر گرایش جوانان به چت در شهر بابل (با تأکید بر استفاده نامتعارف)، مجموعه مقالات همایش منطقه ای آسیب های اجتماعی نوپدید، دفتر تحقیقات کاربردی و معاونت اجتماعی نیروی انتظامی استان مازندران.
فرامرزیان، سعید و هاشمی شهناز (۱۳۹۵) در پژوهشی تحت عنوان نقش شبکه های اجتماعی بر ارزشهای اجتماعی. فصلنامه پژوهش های ارتباطی سال ۲۳. شماره ۳ صص ۱۳۵-۱۱۳
گرینفلد، دیوید (۱۳۸۴) اعتیاد به اینترنت و پیامدهای آن. فصلنامه ره آورد نور. شماره ۱۲.
مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۹۴) فلسفه اخلاق. چاپ سوم. انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی
میر حسینی، مریم، کجروی های اینترنتی؛ لزوم نظارت و محدود کردن دسترسی به اطلاعات، فصلنامه رسانه، ۱۳۸۵،
مهرابی زاده هنرمند، مهناز حقیقی، جمال و زندی دره غربی، تاج محمد (۱۳۸۰). رابطه سلسله مراتب نیازهای مزلو با اضطراب آموزشگاهی و عملکرد تحصیلی با کنترل وضعیت اجتماعی - اقتصادی. مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۷ (۱ و ۲)، ۱۲۶-۱۰۳.
ناستی زایی، ناصر (۱۳۸۸) سلامت روان و اعتیاد به اینترنت. مجله طب شرق. سال ۱۱ شماره ۱ صص ۶۳-۵۷.

منابع انگلیسی:

- Akhavi Samarein, Z., Smaeeli Far, N., Yekleh, M., Tahmasebi, S., Yaryari, F., Ramezani, V. (2013). Relationship between Personality Traits and Internet Addiction of Students at Kharazmi University. *International Journal of Psychology and Behavioral Research*, 2 (1), 10-17
- Bell, David (2001). *An introduction to cyberculture*. USA, Routledge
- Bulleu, P and Harre, N. (2000). *the internet: Its Effects on safety and behavior*. [http:// net safe. orgnz/DOC Library, Patbulle](http://net.safe.orgnz/DOC Library, Patbulle)
- Chou C. and Hsiao M.C. (2000) Internet addiction, usage, gratification, and leisure experience: the Taiwan college students' case, *Comput Educ*, 2000, 35: 75-80
- Elphinston, R. A., & Noller, P. (2011). Time to face it! Facebook intrusion and the implications for romantic jealousy and relationship satisfaction. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14, 631-635.
- Eric, J. B. S. (2000). Internet use and relationship to loneliness. *Journal Cyber, Psychology Behavior*
- Grohal, J. (1999). *Internet addiction Guide*, Available at: <http://www.psych central .com /netaddiction>
- Grriffiths, M. D., & Doncaster, I. (۲۰۰۳). The effect of Type a personality on physiological arousal while playing computer games. *Addictive Behaviors*, 20, 543-548.
- Kim. E. J., Namkoong, K., Ku, T. and Kim, S. J. (2008). The relationship between online game addiction and aggression, self-control and narcissistic personality traits. *European Psychiatry*, 23, 212-218.
- Kubey RW, Lavin MJ, Barrows JR. (2001) Internet use and collegiate academic performance decrements: Early findings. *JCommun* 2001:366-382.
- Lasser. M.R. *Pornography in Internet*. <http://galenet.Grale group.com>
- Lee, S., Park, M., & Tam, C. (2015). The relationship between Facebook attachment and obsessive-compulsive disorder severity. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 9(2), article 6. <http://dx.doi.org/10.5817/CP2015-2-6>

- Li,S. and Chung ,T. (2006) Internet function and Internet addictive behavior. *Computers in Human Behavior* 2006, 22:1067-1071.
- Rosen, L. D., Whaling, K., Rab, S., Carrier, L. M., & Cheever, N. A. (2013). Is Facebook creating “iDisorders”? The link between clinical symptoms of psychiatric disorders and technology use, attitudes and anxiety. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 1243-1254.
- Sanders, Ch. E., Tiffany, M. D. & Kaplan, M. (200۲). The Relationship of internet use to depression and social isolation among adolescents. *Adolescence* ,35, 237242
- Sunny S.J. Lin & Chin-Chung Tsai (2002) Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents. *Computers in Human Behavior* 18 (2002) 411–426
- Yellowlees ,P and. Marks,S.(2005) Problematic Internet use or Internet addiction? *Computers in Human Behavior* , 23 (3) : 1447-1453.